VIQUIPÈDIA

Hidatsa

Hidatsa (hɪˈdɑːtsə)[3] és una llengua sioux amenaçada, força relacionada amb el crow. És parlada pels hidatses de Dakota del Nord i Dakota del Sud.

Una descripció de la cultura hidatsa-mandan, incloent una gramàtica i vocabulari de la llengua, va ser publicat en 1877 per Washington Matthews, un metge del govern que va viure entre els hidatsa a la reserva índia de Fort Berthold.[4]

Més recentment, l'hidatsa fou el subjecte de treball en la tradició de la gramàtica generativa.[5]

Hidatsa

Tipus	llengua, llengua viva i llengua definitivament amenaçada
Parlants	
508 (2000)[1] 714 (2010)[2] principalment a Dakota del Nord	
Parlat a	Estats Units
Autòcton de	Dakota del Nord
Classificació lingüística	
(Macro-sioux?) ▪ Llengües siouan ▪ Llengües sioux occidentals ▪ Siouan de Missouri ▪ Hidatsa	
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet llatí
Nivell de vulnerabilitat	3 en perill
Codis	
ISO 639-1	-
ISO 639-2	hid
ISO 639-3	hid
Glottolog	hida1246 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/hida1246)
Ethnologue.com	hid (http://www.ethnologue.com/language/hid)
UNESCO	882 (http://www.unesco.org/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-882.html)
IETF	hid
Endangeredlanguages.com	2376 (http://www.endangeredlanguages.com/lang/2376)

Contingut

Sacagawea
Situació actual
Fonologia
Vocals
Consonants
Referències
Enllaços externs

Sacagawea

Els lingüistes que treballen en des de la dècada de 1870 han considerat que el nom de Sacajawea, guia i intèrpret a l'expedició de Lewis i Clark, és d'origen hidatsa. El nom és un compost de dos noms comuns hidatsa, *cagáàga* tsaɡáàɡa 'ocell' i *míà* [míà] 'dona'. El compost és escrit com a *Cagáàgawia* 'Dona Ocell' en ortografia hidatsa moderna, i pronunciat tsaɡáàɡawia (/m/ és pronunciat [w] entre vocals en hidatsa). La doble /aa/ en el nom indica una vocal llarga i els diacrítics un patró tonal. Hidatsa és una llengua d'accent tonal que no té accent, per tant en la pronunciació hidatsa totes les síl·labes en [tsaɡáàɡawia] es pronuncien amb més o menys el mateix èmfasi relatiu. No obstant això, la majoria de les persones de parla anglesa perceben la síl·laba accentuada (la llarga é/aa/) com a tònica. En fidel representació del nom *Cagáàgawia* a les altres llengües, és aconsellable posar l'accent en la segona, síl·laba llarga, no en l'última, com és comú en anglès.[6]

Situació actual

Segons l'Escala de Pertorbació Intergeneracional Gradual, proposada originalment pel lingüista Joshua Fishman el 1991, l'estatus de la llengua hidatsa és al nivell 7, o "Canvi". Aquest nivell és quan "la generació en edat de procrear pot utilitzar la llengua entre ells, però no la transmet als nens".[7]

La recerca del lingüista Victor Golla el 2007 va trobar que d'una població ètnica de 600, només 200 persones són capaces de parlar hidatsa. Hi ha 6 parlants monolingües, i 50 parlen la llengua de manera semifluida; els parlants més competents són els d'edats de 30 anys i més, mentre que els nens només estan familiaritzats amb el llenguatge de passada. Les converses en hidatsa es produeixen principalment entre la gent gran en la intimitat de la llar.[8] La revitalització és encara possible, ja que un bon nombre de parlants són d'edat fèrtil, però l'èmfasi en l'ensenyament de l'hidatsa ha de ser subratllat, mentre aquest segueixi sent el cas.

Fonologia

Vocals

	Curta		Llarga	
	Frontal	Posterior	Front	Darrera
Alta (tancada)	i	u	iː	uː
Mitjana			eː	oː
Baixa (oberta)	a		aː	
Diftong			ia	ua

Consonants

L'hidatsa posseeix deu consonants.

	Labial	Alveolar	Palatal	Velar	Glotal
Oclusiva	p	t		k	(ʔ)
Fricativa			š (*sh*)	x	
Africada		c			
Sonorant	w	r			h

A diferència dels llengües sioux de la vall del Mississipí, l'hidatsa no té oclusives glotalitzades ni aspirades del Proto-Sioux. Només té una sèrie d'oclusives orals sense veu. Aquestes oclusives, /p,t,k/ en posició intervocàlica se sonoritzen i esdevenen [b,d,g]. L'hidatsa té una africada sorda, /c/. Les dues fricatives, /š / i /x/, són sordes quan no són aspirades. No hi ha sonorització intervocàlica. L'hidatsa té tes sonorants: les dues semivocals /w/ i /r/, així com /h/. Les semivocals es tornen com a [m] i [ŋ] després de pausa, més freqüentment a començament de paraula.[9]

Referències

1. Cens dels EUA de 2000 (http://www.mla.org/map_data_results&mode=lang_tops&SRVY_YEAR=2010&lang_id=905)

2. Llengües ameríndies segons el cens de 2010 (https://www.census.gov/prod/2011pubs/acsbr10-10.pdf)
3. Park, Indrek. 2012. *A Grammar of Hidatsa*. Ph.D. dissertation, University of Indiana, Bloomington.
4. MATTHEWS, Washington. *Ethnography and philology of the Hidatsa Indians*. Government Printing Office, 1877.
5. Matthews, G.H.. *Hidatsa Syntax*. Mouton, 1965.
6. Park, Indrek. 2012. *A Grammar of Hidatsa*. Ph.D. dissertation, University of Indiana, Bloomington. p. 36.
7. http://www.ethnologue.com/about/language-status
8. http://www.ethnologue.com/language/hid
9. Boyle, John P. "Hidatsa morpho-syntax and clause structure. The University of Chicago, Proquest, UMI Dissertations Publishing, 2007. 3272979.

Enllaços externs

- Diccionari Hidatsa (http://www.neiu.edu/~linguist/dictionary.html)
- Paraules Hidatsa (http://www.native-languages.org/hidatsa_words.htm)
- Hidatsa Water Buster Account (including clan song) (http://cla.berkeley.edu/item/14266)
- «N. Dakota school is trying to save Hidatsa language (http://azbilingualed.org/AABE%20Site/AABE%20NEWS%202003/n_dakota_school_is_trying_to_sav.htm)». [Consulta: 17 juliol 2012].
- «A family's quest: Brothers lead effort to save Hidatsa language (http://legacy.inforum.com/specials/DyingTongues/index.cfm?page=article&id=38550&tribe=Hidatsa)». [Consulta: 17 juliol 2012].
- «Internet Archive Search: Hidatsa language (http://archive.org/search.php?query=hidatsa%20language)». [Consulta: 17 juliol 2012].

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Hidatsa&oldid=24173125»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 20 jul 2020 a les 18:57.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.